

Ohlédnutí za velkým svátkem Brněnského filharmonického sboru Besedy brněnské

Byl slunečný podzimní den, sobota s datem 6. listopadu 2010. Pro zpěváky Brněnského filharmonického sboru Beseda brněnská (Bfs Bb) to byl den slavnostní, jelikož si spolu s brněnskou veřejností připomněli 150. výročí založení pěveckého tělesa, známého nejen u nás, ale i v zahraničí. Sbor svou aktivní a nepřetržitou činností zaujímá pozici nejstaršího pěveckého sboru v českých zemích. Zakladatelem a prvním sbormistrem byl kněz augustiniánského řádu páter Pavel Křížkovský (obr. 1 a 2), který je dodnes považován za zakladatele moderního českého sborového zpěvu. Jeho jméno je spojováno s prvním významným účinkováním Besedy brněnské v srpnu 1863 na velkolepé národní pěvecké slavnosti, konané k tisíciletému výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Moravu.

Působení Besedy brněnské je úzce spjato se jménem hudebního skladatele Leoše Janáčka. Jako dvaadvacetiletý student ze severomoravské obce Hukvaldy se Leoš Janáček stal uměleckým vedoucím Besedy brněnské (3. února 1876) a při své umělecké činnosti využíval skvělé průpravy v hudební teorii a v dirigentském umění získané právě od Pavla Křížkovského. Janáček přeměnil původní vlastenecký spolek ve vysoce kvalitní umělecké těleso, schopné provozovat vrcholná hudební díla domácí i zahraniční tvorby. Orientoval těleso na hudbu kantátovou a oratorní a za jeho působení Beseda provedla náročné orchestrální a kantátové skladby Wolfganga Amadea Mozarta, Ludwiga van Beethovena, Antonína Dvořáka a dalších. Díky Janáčkovu byly do sboru od roku 1876 přijímány také ženy. S dvěma krátkými přestávkami setrval Leoš Janáček v čele brněnské Besedy do roku 1888, tedy celkem 12 let. Byla to právě Beseda brněnská, která 5. prosince 1927 v sále brněnského Stadionu provedla ve světové premiéře Janáčkovu Glagolskou mši. Je třeba poznamenat, že s Besedou brněnskou jsou díky čestnému členství a interpretací jejich děl spojováni velikáni české hudby, jakými jsou Antonín Dvořák a Bedřich Smetana.

Po odchodu Leoše Janáčka z čela Besedy Brněnské nebylo lehké navázat na vysokou úroveň sborového zpěvu. Nicméně se o to pokusili Jan Kompit (1889-1899), za jehož působení bylo společensky nejvýznamnější událostí účinkování na slavnosti pořádané moravským zemským zastupitelstvem v červnu 1892 v Lužánkách u příležitosti návštěvy císaře Františka Josefa I. v Brně a od roku 1899 Rudolf Reissig, který úspěšně přivedl sbor do 20. století a vytrval s ním až do konce první světové války. Další slavná epocha Besedy brněnské začala rokem 1920 pod vedením Janáčkovu nejoblíbenějšího žáka, dirigenta a skladatele Jaroslava Kvapila. Ten řídil sbor až do prvního poválečného roku 1946, tedy více než čtvrt století překlenující období I. republiky a nacistické okupace. Pod Kvapilovým vedením dosáhla Beseda brněnská svého vrcholu jak všestrannou úrovní, tak i uměleckou výkonností.

V dalších desetiletích rozvíjel sbor stále bohatší koncertní činnost doma i v zahraničí, spolupracoval s řadou významných orchestrů a skladatelů, podílel se na natáčení v rozhlase i na produkci gramofonových desek. Po odchodu Jaroslava Kvapila řídili Besedu brněnskou do konce 20. století sbormistři Richard Týnský, Zbyněk Mrkos, Jan Řezníček, Jan Rozehnal, Emil Skoták, Petr Kolař a Stanislav Kummer. V roce 2001 Bfs Bb přivítal návrat profesora varhanní hudby na brněnské konzervatoři a ředitele kůru katedrály sv. Petra a Pavla v Brně Petra

Kolaře. Díky jeho muzikálnímu citění, čínorodé a intenzivní práci se soubor vrací do povědomí široké hudební veřejnosti.

Sbor dodnes vyvíjí bohatou koncertní činnost doma i v cizině. Zahraniční turné se týkají především Francie (Lourdy, Remeš, Rennes, Paříž), Polsko (Krakov, Poznaň), Slovenska (Bratislava) a Německa (Kolín n.R.), Anglie (Leeds, York, Harrogate, Sheffield), Rakouska (Vídeň, Geras Pernegg) a Maďarska (Budapešť, Ostřihom, Diósd). Doma vystupuje sbor kromě Brna také v Olomouci, Hradci Králové či Kroměříži, účastní se festivalů v Českých Budějovicích, Jihlavě a Mikulově. Spřátelené sbory z Kanady (Cellar Singers, Toronto), z Německa (Madrigal Chor 1968 Kolín n.R.), z Anglie (Sheffield Choir, Leeds Philharmonic Chorus) a z Francie (Le Thabor) zpívaly s BFS v Brně a v Praze, v Leedsu a Sheffieldu a v Rennes. A jaké to byly významnější akce v poslední době? V roce 2003 sbor spolupracoval s Orchestrem Gustava Broma na provedení Jazzové mše Jaromíra Hniličky. V roce 2004 sbor absolvoval turné po Francii (Dijon, Echenon) a v létě téhož roku se sbor stal součástí koncertního vystoupení světově proslulé metalové skupiny Manowar v České republice (Vizovice) a v Německu (Norimberk). V roce 2005 se sbor podílel na provedení Římského triptychu Jana Pavla II v rámci středoevropského regionu (Česká republika, Rakousko, Polsko). O rok později velká část sboru absolvovala turné po Kypru. Léto roku 2008 bylo vyplněno šňůrou koncertů v různých místech jižní Francie (Provence). Na jaře 2009 Bfs Bb společně se spřáteleným sborem Toonkunst z Utrechtu provedl Brahmsovo Německé Requiem v Janáčkově divadle v Brně. Jednou z významnějších sborových akcí, která by neměla být opominuta, byl vokální doprovod při Mši svaté s papežem Benediktem XVI. dne 27. září 2009 na ploše mezinárodního letiště v Brně-Tuřanech.

K příležitosti tak významného jubilea, jako je 150. výročí založení sboru, byl vydán Almanach (Jan Břečka a Andrea Petrová, ISBN 978-80-86636-29-0), jehož název vychází z loga napsaného na praporu spolku Besedy brněnské: ZPĚV JEDNOTÍ, JEDNOTA SÍLÍ! Obsahem almanachu je průřez bohatou historií sboru Besedy brněnské, pojednání o současném stavu sboru a jeho aktuálním repertoáru spolu s hudebními nahrávkami. Úvod almanachu je věnován zdravícím významných lidí, kteří měli nebo mají vztah k Bfs Bb, ať už formou spolupráce, pomoci či podpory. Publikace byla realizována díky pracovníkům oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea a vznikla s podporou institucionálního záměru MZM IZ MK000009486202 – „Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje československého národa ve středoevropském kontextu“.

Slavnostní koncert 6. 11. 2010 byl vyvrcholením celoročních oslav 150 let. Koncertním sálem Besedního domu se ve zmíněném slavnostním sobotním večeru v 19 hodin rozezvučely nejprve varhany. Martin Jakubíček zahrál Introitus na motivy Pavla Křížkovského a za zvuku varhan na pódium nastoupili dámy a pánové Brněnského filharmonického sboru. Následoval krátký přehled historických mezníků sboru v podání Danuše Hostinské-Klichové a po něm zazněla hudba významného současného skladatele Antonína Tučapského *Salvum me fac, Domine a Pater mi*. Poté sbor v menším obsazení zazpíval a capella cyklus *Písně o Marii* od Bohuslava Martinů (*Snídání Panny Marie, Obraz Panny Marie, Zvěstování, Sen*). Další koncertní vystoupení bylo věnováno již výhradně skladbám Leoše Janáčka. První půlku koncertu uzavíral Janáčkův *Otčenáš*, kde sbor doprovodila Ivana Dohnalová (harfa) a Martin Jakubíček (varhany). Tenorové sólo zazpíval Petr Levíček. Za dirigentským pultem v první části koncertu stál Petr Kolař. V druhé půlce slavnostního koncertu, kdy se sálem Besedního

domu rozezvučela Glagolská mše, se taktovky ujal přední český, mezinárodně uznávaný, vynikající sbormistr a dirigent Lubomír Mátl. Hrál Orchester katedrály sv. Petra a Pavla, sólový part přednesli Daniela Šedrlová-Straková (soprán), Jana Wallingerová (alt), Petr Levíček (tenor), David Szendiuch (bas). Za varhany usedl Petr Kolař. Bfs Bb byl podpořen sboristy Mátlova akademického sboru (MAS). Neskrývané dojetí na tvářích dřívějších členů sboru a pozvaných přátel z partnerských pěveckých sborů z Diósdu a z Utrechtu, poděkování těm, kteří se o zdárný průběh oslav 150. výročí Bfs Bb zasloužili, obdiv oběma dirigentům, sláva Bfs Bb, kterému posluchači přáli mnoho dalších krásných koncertních vystoupení, láskyplný vztah k hudbě a ke sborovému zpěvu. Další přání se týkala pokračující činnosti sboru, jak v duchu tradic, tak i vyjádřených zdravic, které byly otištěny v úvodní části almanachu. Jsou to zdravice od dirigenta a uměleckého vedoucího Bfs Bb Petra Kolaře, od českého hudebního skladatele, dirigenta a pedagoga žijícího ve Velké Británii Antonína Tučapského, britského dirigenta Sira Charlese Mackerrase, britského muzikologa Johna Tyrella, sbormistra a zakladatele dětského pěveckého sboru Kantiléna Ivana Sedláčka, profesora konzervatoře a JAMU a bývalého dirigenta Bfs Bb Stanislava Kummera, hudebního skladatele, varhaníka a pedagoga Zdeňka Pololáníka, hudebního skladatele, vědce, profesora muzikologie Filosofické fakulty Masarykovy univerzity Miloše Štědrone, varhaníka a skladatele Miloše Lorence a od hudebního historika oddělení dějin hudby MZM a Ústavu hudebních věd Filosofické fakulty Masarykovy univerzity Jiřího Zahrádky. Ve zdravicích převládá blahopřání k tak významnému jubileu, jakým je stopadesátileté působení vyplněné bohatou hudební, vlasteneckou a osvětovou činností, za níž se skrývá obětavá práce několika generací zpěváků a dirigentů. Je tam i přání, aby dál Bfs Bb rozdával radost sobě i posluchačům. Ráda použiji poslední slova zdravice profesora Miloše Štědrone pro Bfs Bb: Vivat, crescat, floreat!

A jaké byly ohlasy na slavnostní koncert? Pro dokreslení uvádím několik vybraných slov, která se objevila v děkovních dopisech adresovaných dirigentovi Petru Kolařovi:

*Gratuluji k sobotnímu triumfu!!! BfsBb jsem ještě neslyšel zpívat lépe!
Srdečně Karol Frydrych*

*Vážený pane, chtěl bych tímto Vám i všem ostatním účinkujícím poděkovat za nevšední umělecký zážitek z Vašeho sobotního koncertu. Glagolskou mši jsem znal, i kdy jen z poslechu CD, živě jsem ji nikdy neslyšel. O to víc jsem byl Vaším přednesem uchvácen. Vaše provedení na mne zapůsobilo velmi emotivním dojmem. Tato hudba nenechá člověka ani na vteřinu vydechnout. Prostě nádhera. Ještě jednou skládám kompliment Vám i všem účinkujícím. Závěrem bych chtěl vyslovit naději, že naše spolupráce mezi Vaším tělesem a naším městem bude i nadále pokračovat.
Přemysl Kos, tajemník městského úřadu Dolní Kounice*

Na konci ohlédnutí je dobré si připomenout a poděkovat těm, kteří se finančně podíleli na zdárném průběhu oslav Brněnského filharmonického sboru Besedy brněnské. Dík patří především Nadaci Leoše Janáčka a Nadaci Bohuslava Martinů, dále pak Statutárnímu městu Brnu a městu Šlapanice a dalším sponzorům: Metrostavu, Strojírenskému zkušebnímu ústavu tiskárně Jola v. o. s., Kostelec na Hané a dalším. Na úplný závěr si neodpustím jednu zajímavou myšlenku, kterou pronesl náš předseda Bfs Bb Petr Janek: „Když se 6. listopadu roku 1860 sešla v Lužánkách hrstka brněnských vlastenců, asi nikdo z nich netušil, že si budou jejich hudební nástupci po 150 letech tento slavný den připomínat.“

Libuše Trnková

Obr. 1: Památník pátera Pavla Křížkovského (1820-1885) v parku na Špilberku (sochař František Fabiánek)

Obr. 2: Pamětní deska pátera Pavlu Křížkovskému od Filharmonického spolku Besedy Brněnské (Mendlovo náměstí u baziliky Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně)

Obr. 3: Portrét a reliéf Leoše Janáčka

Obr. 4. Fotografie Brněnského filharmonického sboru (Bfs Bb) spolu s dirigentem Petrem Kolařem v Janáčkově divadle v květnu 2009 při příležitosti provedení Brahmsova Německého Requiem společně se sborem Toonkunstkoor z Utrechtu (foto archiv Bfs Bb)